

**Sažetak doktorskog rada pod naslovom
„Tužba za zaštitu kolektivnih prava i interesa“
doktorandice Anđele Milas**

U situacijama kada fizičke ili pravne osobe obavljanjem određene djelatnosti ili uopće radom, postupanjem i propuštanjem teže povrijede ili ozbiljno ugroze kolektivna prava i interese, zakonodavac omogućuje da udruženja, organi, ustanove ili druge organizacije koje su osnovane u skladu sa zakonom, a koje se u sklopu svoje registrirane ili propisom određene djelatnosti bave zaštitom zakonom utvrđenih kolektivnih prava ili interesa građana, mogu (kada je takvo ovlaštenje posebnim zakonom izričito propisano i uz uvjete propisane tim zakonom) podnijeti tužbu za zaštitu kolektivnih prava i interesa. Na ovaj način predviđena je pravna zaštita interesa koji se tiču čovjekove okoline i životne sredine, zatim moralnih, etničkih, potrošačkih, antidiskriminacijskih i drugih interesa koji su zajamčeni zakonom.

U brojnim stranim pravnim porecima u kojima se kolektivna zaštita predviđa u sličnim i/ili istim granama prava primjenjuju se i postupci za zaštitu kolektivnih interesa i prava. Uslijed toga, javljaju se velike razlike u regulaciji kolektivnih postupaka i njihovom tretmanu u pojedinim pravnim sustavima i pravnim granama. Zbog različitosti interesa i prava koji se štite, u praksi ne postoji samo jedan najučinkovitiji sustav kolektivne zaštite, zbog čega je zakonodavac stavio na raspolaganje više modela zaštite kolektivnih interesa i prava. No, bez obzira na razlike i shvaćanja ovih instituta, svima im je zajednička svrha, a to je prvenstveno rasteretiti pravni sustav i ponuditi što većem broju sudionika učinkovitiji pristup pravdi.

U radu se nastojao prikazati povijesni prikaz instituta tužbe, počevši od njenih začetaka u rimskom pravu, kao i težnje i načini za uspostavljenje kolektivne zaštite kroz povijest. Obraden je institut tužbe, njenih elemenata i sadržaja, kao i vrste tužbe. U središnjem dijelu rada na detaljan i cjelovit način objašnjeni su elementi tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava, kao što su razlozi uvođenja instituta tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava, legitimaciju za podnošenje ove tužbe, kolektivne interese i prava građana koji mogu biti predmetom zaštite, supsidijarnu primjenu ostalih odredaba Zakona o parničnom postupku, sadržaj tužbenog zahtjeva, proširenje subjektivnih granica pravomoćnosti, miješanje u parnicu koja se vodi zbog zaštite kolektivnih prava i interesa, sudske mjere osiguranja, kao i zaštitu tuženika u postupku povodom tužbe za zaštitu kolektivnih interesa, prema Zakonu o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Zakonu o parničnom postupku Republike Srpske, kao i Zakonu o parničnom postupku Brčko Distrikta.

U radu su prikazani različiti modeli zaštite kolektivnih prava i interesa, kao primjerice mogućnost zaštite kolektivnih prava i interesa kroz upravni postupak i njegove razlike u odnosu na zaštitu kolektivnih prava i interesa kroz parnični postupak. Rad sadrži i druge oblike kolektivnog ostvarenja pravne zaštite većeg broja pojedinaca u parničnom postupku za ostvarenje individualnih subjektivnih prava i to kroz institute suparničarstva i spajanja parnica.

Kroz komparativni prikaz instituta tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava prikazane su sličnosti i razlike s domaćim pravnim rješenjima ovog instituta. S obzirom na obvezu Bosne i Hercegovine da uskladi svoje zakonodavstvo s pravnom stečevinom EU u radu su na sveobuhvatan način obrađene trenutne preporuke i direktive EU u oblasti kolektivne zaštite.

U konačnici, ovom istraživanju je cilj pružanje kritičke analize trenutnog uređenja instituta tužbe za zaštitu kolektivnih interesa u bosanskohercegovačkom pravu, te ono ukazuje na njegove nedostatke i pruža potencijalna funkcionalna normativna rješenja kojima bi se ono unaprijedilo *de lege ferenda*.

Ključne riječi: tužba za zaštitu kolektivnih interesa i prava, kolektivna zaštita, kolektivna tužba, zaštita kolektivnih interesa potrošača, antidiskriminacijska kolektivna zaštita, zaštita okoliša i čovjekove okoline, ujednačavanje sudske prakse

**Summary of doctoral thesis entitled
„Action for the protection of collective rights and interests“
doctoral candidate Andela Milas**

In situations where natural or legal persons, through the performance of certain activities or generally by their work, conduct or omissions, cause serious violations or threats to collective rights and interests, the legislator enables associations, authorities, institutions, or other organizations established in accordance with the law, which within their registered or statutory activities deal with the protection of legally recognized collective rights or interests of citizens, to file an action for the protection of collective interests and rights, provided that such authorization is expressly prescribed by a special law and under the conditions set out therein. In this way, legal protection is envisaged for interests concerning the human environment, ecology, moral, ethnic, consumer, anti-discrimination, and other interests guaranteed by law.

In numerous foreign legal systems in which collective protection is envisaged in similar and/or the same branches of law, procedures for the protection of collective interests and rights are also applied. As a result, there are significant differences in the regulation of collective proceedings and their treatment across particular legal systems and branches of law. Due to the diversity of interests and rights protected, there is no single most effective system of collective protection in practice, which is why the legislator has made available several models for the protection of collective interests and rights. However, regardless of differences in understanding of these institutes, they all share the same purpose — primarily to ease the burden on the judicial system and to offer a larger number of participants more effective access to justice.

This paper seeks to provide a historical overview of the institute of the lawsuit, beginning with its origins in Roman law, as well as the aspirations and methods for establishing collective protection throughout history. The institute of the lawsuit, its elements and content, as well as the types of lawsuits, are examined. The central part of the paper explains in detail the elements of the action for the protection of collective interests and rights, such as the reasons for introducing this institute, the locus standi to file such an action, the collective interests and rights of citizens that may be the subject of protection, the subsidiary application of other provisions of the Civil Procedure Code, the content of the claim, the extension of the subjective limits of res judicata, intervention in a lawsuit initiated for the protection of collective rights and interests, judicial interim measures, as well as the protection of defendants

in proceedings concerning the action for the protection of collective interests and rights, pursuant to the Civil Procedure Code of the Federation of Bosnia and Herzegovina, the Civil Procedure Code of the Republika Srpska, as well as the Civil Procedure Code of the Brčko District.

The paper presents different models of protecting collective rights and interests, such as the possibility of protection through administrative proceedings and their differences compared to the protection of collective rights and interests through civil proceedings. It also covers other forms of collective enforcement of legal protection for a larger number of individuals within civil proceedings for the realization of individual subjective rights, through the institutes of joinder of parties and consolidation of proceedings.

Through a comparative overview of the institute of the action for the protection of collective interests and rights, the similarities and differences with domestic legal solutions of this institute are presented. Considering Bosnia and Herzegovina's obligation to align its legislation with the EU *acquis*, the paper comprehensively addresses the current EU recommendations and directives in the field of collective protection.

Ultimately, this research aims to provide a critical analysis of the current regulation of the institute of the action for the protection of collective interests and rights in Bosnian and Herzegovinian law, points to its shortcomings, and offers potential functional normative solutions for its improvement *de lege ferenda*.

Key words: action for the protection of collective interests and rights, collective protection, collective action, protection of consumers' collective interests, anti-discrimination collective protection, environmental protection and protection of the human environment, harmonization of judicial practice